

чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2011 р.) / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2011. С. 78–82.

3. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2012. 266 с.

4. Стоянович З. Концепція уголовно-правового мінімалізму в сучасних умовах. Вестник Кемеровского государственного университета. Серия: Гуманитарные и общественные науки. 2018. № 1. С. 66–73.

5. Карчевський М. В., Кудінов А. С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні : інформаційно-аналітичні матеріали за результатами опитування експертів / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2016. 44 с.

Кирилюк В. А.,

*кандидат юридичних наук, перший
заступник начальника Інституту
кримінально-виконавчої служби*

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРАВ СУБ'ЄКТАМИ ПРОБАЦІЇ

Закон України «Про пробацію» визначає, що суб'єкти пробації користуються всіма правами людини і громадянина, передбаченими Конституцією України, крім обмежень, визначених законами України і встановлених рішенням суду [1]. Отже, правовий статус суб'єктів пробації регламентований Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК), Законом України «Про пробацію», які й визначають обсяг та межі їх дозволеної і гарантованої поведінки під час пробації. Закріплений перелік прав, якими наділені суб'єкти пробації, покликаний забезпечити їх активну участь у наглядових та соціально-виховних заходах, виконанні кримінальних покарань та забезпеченні суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, що, у свою чергу, необхідно для досягнення мети пробації, визначеної у ст. 4 Закону України «Про пробацію».

Оскільки забезпечення прав суб'єктів пробації покладається на персонал органу пробації, важливо розуміти їх зміст і порядок реалізації.

Право участі у підготовці досудової доповіді стосується таких суб'єктів пробації, як обвинувачені, стосовно яких органом пробації готується досудова доповідь. Процесуальні права обвинуваченого в частині, що стосується складення досудової доповіді, визначені в статті 42 КПК України і полягають у можливості отримувати роз'яснення щодо порядку підготовки та використання досудової доповіді, відмовлятися від участі у підготовці досудової доповіді; брати участь у підготовці досудової доповіді, надавати представникові персоналу органу пробації інформацію, необхідну для підготовки такої доповіді, ознайомлюватися з текстом досудової доповіді, подавати свої зауваження та уточнення [2].

Уперше роз'яснення щодо порядку підготовки та використання досудової доповіді обвинувачений може отримати від суду під час підготовчого судового засідання. Пункт 2 частини третьої статті 42 КПК України закріплює право обвинуваченого бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, та отримати їх роз'яснення [2]. Після прибуття обвинуваченого до органу пробації йому, відповідно до Порядку складення досудової доповіді [3] повідомляються мета, порядок підготовки та використання досудової доповіді, його права та обов'язки при підготовці досудової доповіді, дата подання до суду досудової доповіді. Під час бесіди обвинувачений повідомляє про наявність або відсутність підстав, визначених КПК України, для відводу представника персоналу органу пробації, якому доручено підготовку досудової доповіді.

Обвинувачений має право відмовитися від участі в підготовці досудової доповіді. Своє рішення про участь (відмову) в підготовці досудової доповіді обвинувачуваний підтверджує повідомленням під підпис. Відмовою від участі у підготовці досудової доповіді також може вважатися неприбуття до уповноваженого органу з питань пробації обвинуваченого, який був належним чином поінформований, за викликом для проведення першої бесіди з метою роз'яснення порядку підготовки та використання досудової доповіді. Разом з тим відмова обвинуваченого від участі в підготовці досудової доповіді не позбавляє його права ознайомлюватися з її текстом, подавати свої зауваження та уточнення, а також звертатися до органу пробації із заявою про згоду брати участь у підготовці досудової доповіді не пізніше терміну, необхідного для реалізації зазначеного права, з урахуванням строку підготовки такої доповіді, зазначеного в ухвалі суду.

Використання обвинуваченим права брати участь у підготовці досудової доповіді виявляється в активних діях. Обвинувачений з'являється за викликом до уповноваженого органу з питань пробації, надає представникові персоналу органу пробації інформацію, необхідну для підготовки такої доповіді, усно під час проведення бесіди або в письмовій формі, подає відповідні документи,

ознайомлюється з текстом досудової доповіді, висловлює свої зауваження та уточнення.

Право участі у складенні індивідуального плану роботи із засудженим стосується суб'єктів пробації всіх категорій, крім осіб, стосовно яких готується досудова доповідь, та засуджених до обмеження волі, які направляються для відбування покарання до виправних центрів. Оскільки суб'єкт пробації є основним джерелом при збиранні інформації, необхідної для проведення оцінки ризиків повторного вчинення кримінального правопорушення та подальшому складенні Індивідуального плану роботи із засудженою особою, він наділяється можливістю надати таку інформацію під час особистої бесіди з працівником персоналу органу пробації. Суб'єкт пробації самостійно приймає рішення про участь у складенні такого плану або про відмову. Невиконання заходів, передбачених індивідуальним планом, не може вважатися порушенням, якщо ці заходи не визначають виконання обов'язків, установлених судом та Законом.

Право на роз'яснення своїх прав та обов'язків слід віднести до основних прав суб'єктів пробації. Від виконання встановлених законом і покладених рішенням суду обов'язків та реалізації визначених законодавством прав залежить досягнення кінцевої мети пробації. Цьому праву кореспондує обов'язок персоналу органу пробації надати суб'єктові пробації при поставленні на облік відповідну інформацію – як в усній формі, шляхом роз'яснення змісту покарання, порядку та умов його відбування, правового статусу, норм законів та підзаконних нормативно-правових актів тощо під час проведення бесіди, так і письмово. Як правило, суб'єкт пробації засвідчує підписом факт ознайомлення з його правами та обов'язками.

Право на отримання інформації про умови відбування покарання та здійснення органом пробації нагляду забезпечується протягом усього строку перебування суб'єкта пробації на обліку. Під час першого візиту до органу пробації засуджений ознайомлюється з порядком та умовами відбування покарання, а також попереджається, що в разі ухилення від відбування покарання він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності відповідно до Кримінального кодексу України. Йому також роз'яснюється, що згідно зі статтею 15 Закону України «Про пробацію» засуджений має право користуватися всіма правами людини і громадянина, передбаченими Конституцією України, крім обмежень, визначених законами України і встановлених рішенням суду; має право на роз'яснення своїх прав та обов'язків, отримання інформації про умови відбування покарання та здійснення органом пробації нагляду, участь у складанні індивідуального плану роботи, отримання інформації про можливу допомогу і консультації, участь у програмах і заходах, що організовуються органом пробації, оскарження рішень, дій або бездіяльності

персоналу органу пробації. Засуджена особа ознайомлюється із вимогами вироку суду, необхідністю надавати за запитом органу пробації документи, пов'язані з виконанням покарання, та іншими наглядовими заходами, що здійснюються органом пробації за місцем проживання, роботи та навчання засуджених з метою дотримання обов'язків, визначених законом та покладених на них судом.

Отримання інформації про можливу допомогу і консультації. В основі пробаційної діяльності лежить соціальний супровід суб'єкта пробації як комплекс заходів, спрямованих на вирішення нагальних потреб та проблем в усіх сферах його життєдіяльності з метою недопущення повторного скоєння правопорушень та забезпечення загальноприйнятого, соціально-нормативного життя в суспільстві. Персонал органу пробації при поставленні на облік та протягом відбування покарання надає інформацію як в усній, так і в письмовій формі про можливу допомогу і консультації, які можуть бути надані в державних органах, громадських та релігійних організаціях тощо. У разі потреби суб'єктам пробації можуть видаватися направлення до відповідних інстанцій для отримання соціальних, медичних, юридичних, освітніх, реабілітаційних та інших послуг.

Участь у програмах і заходах, що організуються органом пробації. Це право витікає з попереднього права на отримання інформації про можливу допомогу і консультації. У процесі соціального супроводу, соціально-виховної роботи суб'єкти пробації мають можливість брати участь в індивідуальних чи групових заходах, які проводяться органом пробації. Це можуть бути індивідуальні чи групові бесіди, інформування, проведення консультацій представниками державних органів, зустрічі з представниками благодійних, релігійних, громадських організацій, культурно-масові заходи тощо. Інформування суб'єктів пробації про їх проведення здійснюється під час особистої бесіди або шляхом розміщення наочної інформації в приміщенні органу пробації.

Праву суб'єктів пробації на дотримання правового режиму інформації з обмеженим доступом кореспондує обов'язок персоналу уповноваженого органу з питань пробації дотримуватися таких вимог. Будь-яка інформація, отримана персоналом пробації в процесі роботи, не підлягає свідомому чи випадковому розголошенню, а в разі необхідності повинна бути представлена у формі, що виключає її використання проти інтересів суб'єктів пробації.

Право суб'єктів пробації на оскарження рішень, дій або бездіяльності персоналу органу пробації гарантовано Конституцією України, КВК України, КПК України, Законом України «Про звернення громадян» та міжнародними нормативно-правовими актами. Суб'єкти пробації мають право оскаржувати рішення, дії або бездіяльності персоналу органу пробації до керівництва органу

пробації, вищих органів пробації, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, а також інших відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, до уповноважених осіб таких міжнародних організацій, суду, органів прокуратури, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань [4]. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» [5] скарга — це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб. Суб'єкти пробації надсилають свої звернення (скарги) самостійно з урахуванням вимог зазначеного закону.

Список використаних джерел

1. Про пробацію : закон України : від 05.02.2015 № 160-VIII [Електронний ресурс] // БД «Законодавство України» / ВР України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/160-19> (дата звернення: 08.10.2018).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс] // БД «Законодавство України» / ВР України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 08.10.2018).
3. Про затвердження Порядку складання досудової доповіді : наказ Міністерства юстиції України : від 27.01.2017 № 200/5 [Електронний ресурс] // БД «Законодавство України» / ВР України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-17> (дата звернення: 08.10.2018).
4. Кримінально-виконавчий кодекс України : закон України : від 11.06.2003 № 1129-IV [Електронний ресурс] // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 08.10.2018).
5. Про звернення громадян : закон України : від 02.10.1996 № 393/96-ВР [Електронний ресурс] // БД «Законодавство України» / ВР України. — Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр (дата звернення: 08.10.2018).